

ՆՈՅՆԵՆ ԵՂԱՆԻ

ՀԱՐԱԹԱԳԻՐ

ԲԱՆԱԿԱՆՆԵՐ, ԵՂԱՆԻ, ԲԱՆԱԿԱՆՆԵՐ, ԵՂԱՆԻ

ԱՌԱՋԻՆ ՏԱՐԻ

ԿՈՍՏԱՆԴՆՈՒՊՈԼԻՍ ՀԻՆԳՇԱԲԹԻ 29 ՄԱՅԻՍ 1852

ԹԻՒ 14

ԲԱՆԱԿԱՆՆԵՐ

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒԻՐ

Կատարեալ հաճութեամբ կրեմք թէ Ն. Բանապետ ի կայսեր հայրական խնամքը և բարձրագոյն դրան խոհեմ կառավարութեան շնորհքը Օսմանեան տէրութեան երկիրներուն ամեն կողմերը անթերի հանդարտութիւնը կը տիրէ։

Կայսերական կառավարութիւնն ալ հոգեւրէ ազատ գտնուելով, մանաւանդ և ծովային պահութեան ամիսը մօտ ըլլալով սովորական հանգէսներուն կողքով, ինչպէս են ծովային զօրաց ծառայութեան ժամանակը պահեցը ներքին հանգստեայ ծառայութիւնը լրացնող յամաքի զօրաց արձակուրդ տալ (որոնք արդէն կատարեցան) և կայսերական ուսումնականաց աշակերտներուն հարցաքննութիւնը ընել։ Ասոց ամենն ալ բարեպաշտական գործեր են, և առատագուծ ինքնակալին բարեւեր սրտին առատ աղբիւրէն կը հասնին։

— Կայսերական տէրութեան արտաքին կարգի և լիակատար իշխանութիւն ունեցող զեապան Վապուրէ էֆէնտին անցեալ շաբաթ օր մայրաքաղաքէն մեկնեցաւ Վիեննա երթալու, ընկերութեամբ խորհրդոյ առաջին քարտուղար Վրիֆ Էֆէնտին և խորհրդոյ քարտուղար Քոսթաքի Վոստիտէսի, որոց երկուքն ալ Բարձրագոյն դրան թարգմանատան անդամներն են, և վերջինը ասկէ առաջ Վիեննա Օսմանեան կայսերութեան զեապանատան պաշտօնէն էր։

— Բարձրագոյն դրան թարգմանատան անդամներէն Վիս Էֆէնտին, որ քանի մը ամիս առաջ թիւրքմէն գիւղէ հայոց վերաբերեալ քանի մը գործերը կարգադրելու համար կայսերական կառավարութեան հրամանաւ յիշեալ գիւղը գացեր էր, ընկերութեամբ նախկին փոխտնօրէի Սրբազան պատրիարքի, երկուշաբթի առաւօտ Կոստանդնուպօլիս գործաւ, գովելի յաջողութեամբ իրեն յանձնուած յատուկ պաշտօնը կատարելով։

Հայոց աղբը մեծապէս շնորհակալութիւն կընէ յիշեալ աշխուհոգի պաշտօնէին անկողնապահութեան և արդարաւորութեան համար, որ ի գործ դրաւ քանի մը յիշատակաց արժանի եղելութեանց ստոյգ պատմութիւնը գրելու և բարձրագոյն դրան ներկայացնելու, որոց վրայօք, եթէ պէտք ըլլայ, ժամանակին քանի մը խօսք գրելը ունիմք։

— Ինչպէս որ նախընթաց թերթով ծանուցինք, Էֆէնտին (այսինքն 1843 թ. հաստատուած կայսերական բարերար օրինաց համեմատ հինգ տարի ծառայութիւն ընող զինուորներուն ազատութիւն շնորհելու և տեղերն նոր զօրքով լեցնելու) հանգէսները կատարուեցան, կայսերական անձնապահ զօրացը հինգշաբթի օր Վապուրէսի Հայտարարութեան հրապարակին մէջ, Կոստանդնուպօլիս բանակին մէջ սպարապետի պալատին հրապարակին մէջ, և թիւրքմէն զօրացը թիւրքմէն հրապարակին մէջ։ Յայտարարութեան Օսմանեան մեծագոր տէրութեան ծառայելը ամեն հաւատարիմ հրատարակներուն մեծ փառք և պատիւ կը համարուի։ Ուստի ինչպէս որ ամեն տարի կը պատահի, այս տարի ալ հնգամայն ծառայութիւնը կատարող զինուորներէն շատը իրենց շնորհած թոյլտուութիւնը չկամեցան ընդունել, այլ աւելի սիրով յանձնառու եղան Բարձրագոյն տէրութեան ծառայութիւնին շարունակելու։ Վապուրէս կայսեր ալ ասանկերուն հաւատարմութիւնը վարձատրելու համար, ամանց ստոյգանք պիտի բարձրացնէ, ամանց ալ անոնց պիտի աւելցնէ։

— Արտաքին գործոց արժաննտիր նախարար Վեմապալ Վիւ իրաւային, Հօրանտիյ թագաւորին կողմէն Վապուրէ կարգին մեծ խաղը շնորհուեցաւ։

— Ինչեալ շաբաթ կայսերական հրովարտական հետեւեալ պաշտօնափոխութիւնները եղան։

Սեֆազօր կայսեր օրհնապետներէն թաւհիր աղան Բեօթահէպի տեղակալ անուանեցաւ փոխանակ Փէրթէվ Էֆէնտին, որուն Պայադուտի տեղակալութիւնը յանձնուեցաւ։

— Եփրատի կառավարութեան նախկին

ատենադպիր Հէֆիք պէյը բարեպաշտական հաստատութեանց համարակալ (Էփրատի հասեպէֆի) եղաւ։

— Ինքնի նախորդ տեղակալ Հիւսէյին փաշան թարապուրուտի կառավարիչ անուանեցաւ։

— Արշիպեղապոսի և ուրիշ կողմանց ծովերուն ապահովութեան հսկելու երկու կայսերական նաւախումբերը այսօր Պարսկաստանի ետեւը Բուքարէսի բացերը խաբիսի պիտի ձգեն, որ անկեղ իրենց նշանակուած տեղերը երթան։

— Երկուցի մէջ բոլոր ամառը կենալու պատերազմական նաւերն ալ այսօր արքունի նաւարանէն դուրս ելան։

ԱՐՏԱՔԻՆ ԼՈՒԻՐ

ԱՆԳԱՆԱ. Ի ծնունդ 25 մայիսի։

Խորհրդարանին լուծուելը առաջին յուլիսի 22 ին կամ 24 ին տեղի ունենալու է։

— Ի մայիս 24 ին Ի ծնունդի Սիլիւսի մէջ մեծ ժողով մը եղաւ, ուր ազատական կուսակցութեան գլխաւորները ներկայ էին։ Յիշեալ ժողովին մէջ առաջարկուեցաւ որ Ի օրտ ճօն լրտեսէ, Պարօն Տը Սթիւարտ և Սըր Ճ. Տիւրք Ի ծնունդի պատգամաւորութեան հետամուտ նշանակուին, որպէս զի խորհրդարանը լուծուելու և նոր անդամներ ընտրուելու սկիզբէն, յիշեալ երեւելի անձինքը ազատական կուսակցութեան գլուխ ըլլան։ Ոմանք առաջարկութիւնը ընդունեցին, ոմանք առաջարկեցին որ անունները զատ զատ ըլլան, որպէս զի կարելի ըլլայ մէկը կամ մէկաւոր ընդունիլ կամ մերժել։ Հաստատուեց Ի օրտ լրտեսել պատգամաւորութեան հետամուտ ըլլալուն դէմ խօսեցան, բայց անոր կողմնակիցները յաջող պատասխաններով աս հակառակութեան առջը առին։ Այսու ամենայնիւ պաշտպանողական լրագիրները քանի մը ատենէ ի վեր լուր մը կը տարածեն թէ Ի օրտ լրտեսը ասկէ ետքը Ի ծնունդի պատգամաւորութեան հետամուտ չպիտի կրնայ ըլլալ։ Ուստի ոմանք ալ կը կարծեն թէ աշխուհական Ի օրտը մեծ խորհրդարանի անգամ կ'ընտրուի ուրիշ քա-

ԲԱՆԱԿԱՆՆԵՐ

ՈՐԻ ՀԱՆՈՒՄԱՐԱՆՈՒԹԵԱՆ

Հակառակաբանութեան երկայն ու անհեղաշնայ բառը կը նշանակէ մէկու մը վերջնական թողութիւն հակառակը պնդելու փափաքը կամ թէ լաւ ևս ըսենք յիմարութիւն թիւնը։ Հարկ չկայ որ հոս յիմարութիւն բառը գործածելու ընթերցասիրաց առջև արդարացնեմ ըսելով թէ հակառակախօսութիւնը անտեղի ու տրամաբանութենէ դուրս բան մի է. որովհետեւ հակառակախօսը շատ անգամ իւր օրհնականին զուգահեռ անգամ իւր հաստատութեան անհարկէն է իւր ունիւնը կրնայինք համոզել։ Ինքն ալ չունենար չէ իւր պատճառաբանութեանց անհիմն ըլլալը. սակայն ինչ ընէ, մէյնը սենին ձերմակ ըսած գտնուեցաւ պէտքէ որ սենին ձերմակ իւր յուլցնէ. և այս ինչպէս, անկարելի է որ տրամաբանութեամբ ըլլայ, վասն զի տրամաբանութեան արուեստը զձմարտութիւնը ապաւորեցանել և զտուութիւնը հերքել կը սորվեցնէ, իսկ արդ հակառակաբանը շարաւրա-

տութեամբ, բաժանաբար, բաժանաբար խօսքերով կը ջանայ իւր ունիւնը իրենէն կամ իր գիմարի խոսքը համոզելու։ Վայ, հազար վայ ան պարզամիտ ունիւնը իր այս խնամաւոր լեզուի արագութեան խաբուած կարծեն թէ ինք իրաւունք ունի, որովհետեւ աշուշտ իր խոսքը, երեսը կարծած, բերանը փրփրալից, ինքը տաքցած անընդհատ կը խօսի և գիմարիին վայրկեան մ'ալ չընդհատի իր առաքելութիւնները ջրէ։ Այսպիսի մարդիկ, որոնց բարեմիտ ուսման ճարտասանի անարժան մականունը կուտան առանց գիտնալու թէ ինչ անդունդներ կան ասոնց և ճարտասաններուն մէջ, այսպիսի մարդիկ խիստ անձնասէր և ոչ սակաւ փառասէր են, և կարծեն թէ երբոր իրենց հակառակորդը յամառութեամբ իրենք տեսնելով կը յուսահատի ալ զիրենք համոզելէն՝ իրենք կը յաղթեն, առանց թերեւս մտածելու թէ գիմարի մը առջին առաւել ևս կ'անարգուին։

Հակառակախօսը երկու երեք հնարքներ ունին որով իրենց գիւրախաբ ունիւնը իրենք կը համոզեն. առաջինը, ինչպէս վերը ըսինք, իրենց անհեղաշնայ խօսքերը արագ արագ զրուցեն է. երկրորդը, և այս է բուն իրենց

պատասխանները, իրենց հակառակորդին հետ բուն իսկ խնդրոյն վրայ չպատեղադրին է. իւր ամառով ան խնդրոյն մէջ իրենց քիչ իրաւունք ունենալը՝ այս խնդրէն անգիմարի, անկէ ալ մէկալին, մէկալէն ալ ուրիշ խնդրոյ մը կը ցաթկեն, և այս հեռի խնդիրներուն մէջ ալ բոլոր ճարտարութիւններն և իրենց արհեստականութիւնը կը թափեն։ Եւ եթէ դժբաղդաբար այն հեռի և բուն իսկ խնդրոյն հետ կապակցութիւն չունեցող խնդրոց մէջ յաղթող գտնուին՝ ան ասոնց աչքերն իրար ձընելով իրենց ունիւնը վրայ կը նային, իբր թէ ըսելու համար նայեցէ՛ք ինչպէ՛ք զիմարի նա ափիքեան ըրինք։ Այլ ինչ կը նային. եթէ հակառակութեանց սկիզբը իրենց համատեղութեանց վրայ էր խնդրը փոփոխուելով վերջն մասը երկրի բանջարներուն վրայ կըլլայ։ Այս հակառակաբաններէն մեր ազգին մէջն ալ չեն պակսիր, և զանոնք գտնուելու համար՝ ամենեւին պէտք չէ, որ Վիտիւնիսի կանթեղը ձեռքերնիս առած պտրտինք, չէ, ամենեւին լուսոյ հարկաւորութիւն չունին. և կարծեմ թէ, եթէ տալուն ընդհանր գոց խաբ խաբելով երթանք առջինիս երկրներէն մէկ քանի հասը անոնք կըլլան։ Ինչէն է պիտի ը-

զաքներու կողմէն :

— Սըրբէյ անուն մարդասպան մը, որ Մեգ-դիոյ հպատակ էր, Հռոմէայի մէջ մահաւան դատաւարութեամբ ըլլալուն համար՝ մայիսի 17 ին 1 օրտերու խորհրդարանին մէջ պատժաւ հարցուեցաւ : 1 օրտ Սալմեզլարի պատասխանեց թէ Մեգդիոյ կառավարութիւնը Հռոմէի մէջ դէտպան չունենալով՝ ուղղակի պաշտօնական հաղորդակցութիւն չըլլալուն համար, մանրամասն տեղեկութիւն չէ ստացեր : Վրաստանի գիտնականք բանը ան է թէ դատաւարութիւնը օրինաւոր դատաստանաւ եղած է մի :

Թայիլ լրագիրը կրօն թէ դատաւարութեալը վատահամբաւ մէկ մըն էր . և յանցանքը ան է որ Սեվերինս կոմսը և պապին ուրիշ կողմնակից մը բանտի մէջ սպանուեցան՝ ինչ ատեն Սըրբէյ իբր օստիկանութեան գործաւ կալ անոնց վրայ հսկելու պաշտօնն ունէր :

Ընդոյ 18 ին ալ 1 օրտերու խորհրդարանին մէջ անգղիացի հպատակներուն Վազրի-ոյ երկիրներէն արտաքսուելուն վրայօք նախարարներուն հարց ու փորձ եղաւ : 1 օրտ Սալմեզլարի պատասխանեց թէ անգղիացիք քարոզիչները Վազրիոյ օրինաց դէմ վարուել նաւն վրայօք Վազրիոյ կառավարութեան գանգատները Մեգդիոյ մէջ նոր լուեցաւ, և թէ նոյն իրիկուն աս առարկային վրայօք պաշտօնական գիրքը պիտի ղրկուին Վ ինն նա :

— 1 օնտօնի ծոյնի կէրօլ լրագրին մայիսի 20 ի թերթին մէջ կը կարդամք, թէ Մեգդիոյ և Հռոմէայի մէջ անգղիացի տակէն հեռագրական հաղորդութիւն մը հաստատուելու է, որով Վերջիպայի, Իրուսիոյ և առհասարակ Եւրոպիոյ բոլոր հիւսիսային երկիրներուն հետ թղթակցութեան դիւրին միջոց մը ձեռք պիտի բերուի : Եւ նոր հաստատութիւնը վաճառականաց շատ օգտուէտ պիտի ըլլայ, և պատերազմի ժամանակ Մեգդիոյ տերութեան ալ խիստ հարկաւոր է :

— Մեգդիոյ և Վազրիոյ մէջ տեղի Մանչեսթըրի Վրիստանիան նաւատորմից հրամանատարութիւնը Բօւի ծովագետին յանձնը ուեցաւ, փոխանակ Բօմօնօր Սարթինի :

ՀՆԴ-ԿԱՍՏԱՆ : Մայիսի 25 ին Սալմա կողին հասած լուրերէն կիմանամք թէ Մեգդիոյ տերութեան և Վրիստանիան կայսրութեան մէջ ծագած պատերազմը ինչպէս որ կըստարուէր, առաջնոյն համար յաջող վարձան ունեցեր է :

Վարիլի 11 ի առաւօտուն Մեգդիական նաւատորմից Ռանգուն քաղաքի առաջը խաւրիս ձգեց չձգեց, Վրիստանները յարձակման սկիզբը ըրին, որուն Մեգդիացիք ստանիկ գնդակոծելով պատասխանեցին : Հետեւող

օրը Մեգդիական զօրքը դիւրաւ ցամաքը ելան և առանց արգելք մը գտնելու մինչև ձերձիկի կամ ձերձիկի պոռն ըստած տեղը հասան, որնոր շատազէկ պաշտպանուած էր, բայց և այնպէս Մեգդիացեոյ ձեռքն ինկաւ : Սիւս օրը նմանապէս մեծ Սէ հեռն ալ առնուեցաւ : Վրիստաններ անակնունքի յամառութեամբ պատերազմեցան : Մեգդիացեոյ կողման կորուստը սպանեալ և վիրաւորեալ 150 ի կը հասնի, որոց 2 ը սպանեալ և 14 ը վիրաւորեալ տառիճանաւ քիւրդերն : Վրիստաններուն զօրքը 25,000 կը հաշուի :

Ռանգունի առմանէն ետքը, ապրիլի 15 ին Սալմալայի քաղաքն ալ յարձակմամբ առնուեցաւ : Սարիւր երեսուն թիւգանթ Մեգդիացեոյ ձեռքը անցան, ուրիշ պատերազմական գործիքներէ զատ :

Վերելի թէ թշնամին պանիկ շուտով յաղթութիւն չէր սպասէր . ինչու որ ամեն տեղ ուանք շատ ուտելիք, զգեստներ և ուրիշ բաներ գտնուեցան :

Փողոցներուն մէջ անթաղ դիակներու բազմութենէն, օգը շատ անառաղջ եղեր էր և վարչահոտութենէ և տարութենէ պատճառաւ հիւսիսային թիւները բանակին շատ նեղութիւն կուտան եղեր :

ԱՒՍԴԻԱ : Վ իննու 20 մայիսի :

Ռուսիոյ կայսեր Վ իննաւ երթալուն յիշատակը անմոռաց մնալու համար Վազրիոյ կառավարութիւնը նոր միտալ մը պիտի կուի, որուն մէկ կողմը երկու կայսերաց պատկերներուն նկարագրութիւնը և միւս կողմը պատշաճաւոր մակագրութիւն մը պիտի գրուի :

— Վրիստանի օգտատարաւ ինքնակարգ Վ իննայէն մեկնելու ատենը Վազրիոյ կայսեր հետ գրիստուն համբուրուելով բաժանուեցաւ : Եւ մեկնելէն առաջ, Վազրիոյ կայսերական դերձատարանին անգամներէն զատ, Ռուսաց զենացի Վարս Սէյնտօրֆին, Եւրոպիոյ նախագ դետպան Դ Վարսուրգ Դիւքելմօն կոմսին, Վ ինտիչըրայի իշխանին, հեռագրաւոր Սէյնտօրֆի իշխանին և Վան Իշելալին այցելութիւն ընելու բարեհաճեցաւ :

— Վ իննայի օտար դետպանները կը կարծէին թէ կայսրը Դամպօրի կոմսին ալ այցելութիւն կընէ, որն որ Վորտօյի գութն է և Վ ինտիչըրայի առաջ Դարթ թիւգանարին եղբոր որդին, ուստի և Վազրիոյ Վարսուրգ կամ թագաւորական ցեղին ժառանգն էր : Բայց ուշադրութեան արժանի է, որ այս այցելութիւնը անգի չուեցաւ :

— Տերութեան գտնաւոր վիճակը շատուից կը պահանջէր, որ կառավարութեան պաշտօններուն ծախուց մէջ կարեօք չափ խնայողութիւն ըլլայ :

տի բոսի, աղիւս ընթերցող, ինչէն է որ աղբերուս մէջ այս մարդիկը սցոպէս կը բաղմանան, ամենեւին մի զորմանար, վասն զի որչափ որ մեր մէջը անուն ստանալ կուզենք ուրիշները վար զարնելով չէ թէ աչքերնիս լուսաւորելով, որչափ որ անանկ մարդիկ պիտի գտնուին որ բոսն « Եւ բանը զրուցողը Սըրբէյն է . իսկ արդ ես միշտ Սըրբէյն դէմ խօսեր ու գրեր եմ, ապա ուրեմն հիմայ ալ թէ և խղճմտանացս դէմ ըլլայ զրուցածս՝ պէտք է սակայն պնդել, չէ նէ քրտնաջան աշխատութեամբ ստացած անուան մեկ սարկի կըլլայ » . պէտք է նպատենք այսպիսի մարդկանը շատնալուն :

Տեմոսթէնէսին ժամանակակից եղող հըւստաններէն բազումք, թէպէտ և կը ջանային երբեմն վերերիցի պատժաւարանութիւններով վեհանձն ճարտասանին խօսքերուն Վրիստանցեոյ վրայ ըրած աղբեցութիւնը ջնջելու : սակայն դանկ անոնք հարեանցի պատճառներով Տեմոսթէնէսին զօրաւոր պատժաւները տրվարայնելուն իրենց ճիգը կը թափէին, գտնէ իրենց իմաստակութիւնը ճարտասանութեան քօղին տակ անգլալը կը նէին . մենք այժմ այս վերերիցի պատժաւ

Ստի նոր կարգադրութիւններով, 1852 տարուան կառավարութեան հաշուի մէջ ծախուց գումարը 14,268,290 ֆիօրին պահեստաւ . 1853 տարուան հաշուի մէջ ալ զինուորական ծախսութեանց ծախքը 2,601,000 ֆիօրին պահեստաւ պահուելու պարագայի զօրաց թիւր պակսեցնելու հոգ պիտի տարուի, պարագայներուն նայելով :

— Վրտենթի Վազրիոյ տերութիւնը հրաւիրաւ Ռօթշիլտ սեղանաւորին 35 միլիօն ֆիօրին փոխ պիտի առնէ հարկաբին հինգ շահով :

— Վազրիոյ կայսրը Հունգարիա երթալու դիտաւորութիւն ունի . Փէշք մեծ պատրաստութիւններ կըլլան արժանաւոր փառօք ընդունելու համար զկայսրը, որ 10 կամ 15 օր պիտի մնայ յիշեալ երկիրը :

— Վրիստանի Վ իննայի 173 արժանաւոր անձանց զանազան կարգի և աստիճանի պատուաւ նշաններ շնորհեց : Վարսի պաշտօնեայներուն 3,000 տիկի, անստապեաններուն 1,500 տիկի պարգեւեց, և Վ իննայի աղքատներուն 3,000 տիկի բաշխեց :

— Կոմս Եսեւրօր, որ Ռուսիոյ արապքին գործոյ նախարար է, Վ իննաւ գտնուած օրերը, Վազրի նախարարին երկու անգամ այցելութեան գնաց, և երկու անգամ անոր փոխարքայ այցելութիւնը ընդունեց : Կը կարծուի թէ աս տեսութիւններուն մէջ Վ հաստանի և Բապիոյ երկիրները գտնուած Հռոմէական եկեղեցեաց վիճակին վրայ խօսակցութիւններ եղան, և կոմսը այս մասին հաճոյական խօսակցութիւններ ստացաւ :

ԴԱՂՂԱՒԱՒ : Փարիզ 27 մայիսի :

Վաղարական երեւելի լուր մը չարտահայտու : Հանգարութիւնը կը տիրէ : Դուրսերը յաջող վիճակի մէջ էն առ հասարակ :

— Նպետաւորը Դանիալիէ և որ 1 ամօրիսիէս զօրապետները՝ օրինօք պահանջուած երգումներ ընել չուղեւով՝ պատերազմի նախարարին մէջմէկ նամակ ուղարկել էին : Եւ անգամ Վեսո զօրապետին ալ նոյնպէս վարուելը կը լսեմք :

— Վաշտանական հաշիւներէ կերելի որ Վազրիոյ մէջ բանջարէ շարք շինելու համար 1852 մարտի վերջը 329,447,500 ֆլէրամ, ըստաւուածը 38,857,974 ֆլէրամ, և մարտի մնացածը 26,179,532 ֆլէրամ էր : Տարի մը առաջ 303 քարձարան կար և շինուած բանջարէ շարքը 69,579,903 ֆլէրամ, սպառուածը 51,454,464 ֆլէրամ և մարտի մնացածը 18,125,439 ֆլէրամ էր :

Մէկ տարուան մէջ Վազրիոյ 36 միլիօն բընակիչներուն գործածած ամեն տեսակի շաքարը 130 կամ 140 միլիօն ֆլէրամ, իսկ Մեգ

ուելու : Ստիայի երթալով վախը կը սաստկանայ, բաւերը վայրկեան վայրկեանի վրայ նախատական կըլլան . կըստին իրենց տարիներ առաջ ըրած մեկ պահեստութիւնը, ընտանեկան կուրները և բոլոր ծածուկ պահելու կամ մուսկուլութեան դատաւարութեան բաները յայտնելու բոլոր մարդկանց առջև . իրարու հետ ալ պիտի ծեծկուին եթէ բազմական մեջերնին մտնելով զերենք չեսազաղցնեն : այլ ի վերայ այս ամենայնի սպառնալքօք կը բաժնուին իրարմէ, և ահա այս կերպով երկու բարեկամք չնչին բանի մը և կամ թէ աղբիմը պատմութեան ժամանակագրութեան վրայ վիճաբանելով՝ մահաօրէթ թշնամիներ կըլլան իրերաց հետ : Որ Եւրոպայի ազգը, այսպիսի խեղութեան շնորհար, այլ մեղմ ալ ո՞վ չաւաղէր այսպիսի ծիծաղաշարժ և արտմտաւորն կատակերութեան վրայ :

Յալիք Զանկան

Մերայ խորհրդարանի բարձրագոյն Դրոն :

ներուն տեղը անտեղութեամբ և անտարբերութեամբ կը լեցնենք, ճարտասանութեան տեղը նախատարած և երբեմն հայհալութեամբ կը համեմեղ մեր ճառերը : Իսկ հակաճառութեանց մէջ պէտք եղած ոգւոյ հանգարութեան և քաղցրաբարոյութեան և ոչ իսկ շուքը կայ :

Ինչեղութեան մը մէջ երկու պարոնայք կը մտնեն, Դամիքամայ Հոյաստան արշաւելուն թուականին վրայ վեճ մը կը բացուի . Բսեղք թէ, իրենց ալ մէջը կը մտնեն՝ մեկը վեճաբանողաց մեկ կողմէն և մեկալը մեկալ կողմէն կըլլայ . հաղիւ թէ բանի մը վարկեան պարտաւորաւոր կերպով կը հակաճառեն՝ մեյմ ալ խառնաճայն գոչիւն մըն է երկինք կը բարձրանայ, մեծ շիթութիւն մը կը տիրէ, ամենքը կը խօսին և ոչ մէկը կը լսէ . միայն իր հակառակորդին շարժումներէն, երեսին քունքին այլալուրութենէն կ'իմանայ իրեն ընդգիծմաները :

Վ Երջուպէս, եթէ մեր վերայիշեալ երկու բարեկամներուն առատաբարօք և բնութիւնը կիկղպեան ձայն մը շնորհած է, այնչափ կը պօսան կը կանչվորտեն մեկ մեկու դէմ որ իրենց ձայնովը զմիւսերը կը պարտաւորեն ըլլ

դիւց և իւրանալոյ 28 միլիոն բնակիչներուն սպառածը 200 միլիոն շիշլիք էր : Գաղղիոյ մէջ մարդ գլուխ 4 շիշլիք և Լիւզիոյ մէջ մարդ գլուխ 11 շիշլիք : Զարք սպառած և մէկ տարին :

ԲՐՈՒՍԻԱ. Պէտքն 22 մայիս

Սերբոսլոնացիները նաև պատգամաւորաց ժողովը ամսոյս 19 ին գոյուեցան թագաւորական հրամանաւ : Կը հաստատեն թէ ամսն մը կրկին պիտի բացուին և ստացուածոց հարկի խնդիրը կանխաւորեն և խորհրդարանաց անօրինութեամբը քննարկու ժողով մը կազմուելու համար :

Պաշտօնէից նախագահ Պարոն տը Սանթէյֆը խորհրդարաններուն գոյուելու տալով խօսած ճառին միտքէն կիմացուի, որ սահմանադրութեան օրէնքը անխախտ պիտի մընայ, բայց քննարկու ժողովին կազմութիւնը թագաւորին կամայը համեմատ պիտի ըլլայ :

Ռուսիոյ Նիկոլայոս Կէսարաւ կայսրը ամսոյս 16 ին առաւօտուն Սանթէյֆը համաւ, և բարձրագոյն անտիճանին արժանի պատուով ընդունուեցաւ : Կէս օրէն ետքը ի ձայն զանգակաց և ընկերութեամբ անդամաց թագաւորական գերդաստանի Փօթաւամ մտաւ, և առ քաղաքին պարսպին մէջ մեծ յորհակերթի բուռած սենեակները բնակեցաւ :

Օգոստոսիոյ կայսրը, Բրուսիոյ թագաւորը և իշխանները Փօթաւամի բերդը մը տամ աստիճան, պարսպագահ զօրաց հրամանատարները մեծ սէր և խնդութիւն յուսցըցին : մանաւանդ երբ որ պատահանը ելան : Կայսրը կայսրը վար իջնալով յիշեալ զինուորական պաշտօնէից խումբին մէջ մտաւ ու ըսաւ : « Ի՞նչ ուրախութիւն է ինծի համար պարտնայք, որ նորէն ձեր մէջը կը գտնուիմ : Ի՞նչ կը ձանաչէք իմ գլխացմանքս, և զիտէք որ միշտ ձեր հաւատարմութիւնը եղած եմ : Ի՞նչու ժամանակներուն մէջ իմ բոլոր սիրտս ձեզի հետ եղած է, և առ խօսքերը ըսելով կոմս Պլուսկինսկայ գնդապետին ձեռքը բռնեց ու շարունակեց « Ի՞նչ միշտ հաւատարմութիւնը : հիմա ձեր մէջը եկայ, ինչպէս կրտսն ձերը ձերաց հետ : Սէր միշտ աղէկ բարեկամ ըլլալ և բարեկամներու պէս մէկ մէկու պաշտպանութիւն ընել կուզեմք : այնպէս չէ մի » :

« Այո, վեհափառ տէր, » աղաղակեցին բոլոր պաշտօնականները, և Կէսը բարձրաձայն մարտնչելով մինջ քննարկուեցաւ ընկերացիները կայսեր ու թագաւորին :

Կը հաստատեն թէ Ռուսիոյ վեհափառ կայսրը գիտաւորութիւն ունի մարտային գործոց վրայ : Բարձրիոյ և Բրուսիոյ մէջ տեղը պատահած անհամաձայնութիւնը բառնալու և երկու կողմը իրարու հետ միաբանելու :

Մայիսի 17 ին օտար տերութեանց դեմ պայքարող վեհափառ կայսեր ներկայացան միջնորդութեամբ Պարոն տը Սանթէյֆին :

19 ին Պէտքնի մէջ փառաւոր զօրահան դէպքը կատարուեցաւ ի պատիւ ծառայողներուն ինքնակալին, որ սը մը առաջ Փօթաւամին եկեր ու Ռուսաց գեներալին պալատը իջեր էր : Կայսերապետ կոստանդին մեծ դուքսը, թագաւորադէմ իշխանները, Բրիտանիան տը Կլուքս պալատը իշխանը (որ համեմատեալ ամբողջ ժամանակն է) և Բերմանիոյ տերութեանց շահ իշխանները կը հետեւէին Նիկոլայոս կայսեր ու Բրուսիոյ թագաւորին :

Հանդէսը ընդմեջէն ետքը վեհափառ ինքնակալները Փօթաւամ գաղթան յանուկ չնդեւարժ կոմսը :

21 ին Պէտքնի մեծ հացիկերոյ մը եղաւ ի պատիւ Ռուսիոյ կայսեր :

Ռուսիոյ վեհափառ կայսերու հայտնի վատաւորութիւնը չնկեր, որ ի պատիւ Նիկոլայոս կայսեր տեղի ունեցած հանդէսներուն ներկայ գտնուի :

Բայց ուրախ եմք ըսելու որ իւր ծննդաւորէն օգը բարի ազդեցութիւն մը ունի կայսերու հայտնաւորութեանը վրայ :

Վեհափառ կայսերու հին հանգուցեալ օգոստոսիոյ հօրը դեռ կենդանի գտնուած ծառայները ներկայութեանը բերել տուաւ և մարդասիրութեամբ ընդունեց զանոնք :

Վեհափառ կայսրը մայիսի 26 ին Փօթաւամին պիտի մեկնէր :

Պալլէրայի թագաւորն ու թագուհին, Հանսլայի և Սաքսոնիայի թագաւորները և զրեթէ բոլոր Գերմանական տերութեանց իշխանները կամ անձամբ և կամ ի ձեռն փոխանորդի ներկայ գտնուած են ի Պէտքն : Կայսրապետով երկու ինքնակալներուն իրարու հետ տեսնուելը, քաղաքական խնդիրներու վրայ արշայական ժողով մը կազմուելու օրը է կը կարծեն ոմանք :

Հանսլայի թագաւորն ու թագուհին և Ռուսիոյ կայսեր հարսն Վլէքսանտրա մեծ դքսուհին Փօթաւամին մայիսի 21 ին մեկնեցան Հանսլայ երթալու :

Ստեքս Պէտքն հրատարակուած միջադատական հաշիւէ մը կ'երեւի որ Բրուսիոյ մշակեալ երկիրներուն մակերեսութի տարածութիւնը 28,618,801 աւա է : Կ'երկիրներէն մէկ տարւած մէջ բուռած արմարքը հետեալ չափով էն :

յորեն	10 1/2	միլիոն	կամ	30	միլիոն
համար	35	"	"	"	100
գարի	40 1/2	"	"	"	30
վարակ	43	"	"	"	122 1/2
գետնախնձոր	153	"	"	"	436

որոյ տարեկան արժէքը, առ մերջին երեսուն տարւածները մէկ մէկու վրայ հաշուելով 1745 միլիոն ֆրանքի կամ 7852 միլիոն օսման էան դահեկանի կը հասնի :

1850 տարւած ուղիւր՝ Բրուսիոյ մէջ գրուուած շրջառանիները հետեալ թուով էին :

ձի	1 1/2	միլիոն	հատ
եշ և ջորի	2 1/2	"	"
եղջերաւոր կենդանի	5 1/2	"	"
օչխար	16 1/2	"	"
այծ	60	հազար	"

ՍԱՌՏԵՆԻԱ. թուրքի 22 մայիս

Պաշտօնաւորաց խորհրդարանին նախագահութիւնը, Փլինէլի լախճանէն ետքը, Սոսիէ Բաթալիյին յանձնուած ըլլալով, նախարարները իրենց հրաժարականները տուած ըլլալուն համար՝ պաշտօնէից փոխ խումբիները կը ստացուէին : Բայց թագաւորը տերութեան երկու կուսակցութեանց մէջ ընտրելու պարտաւորեալ Սոսիէ Բաթալիյին յանձնեց պաշտօնէից կազմութիւնը, որն որ հետեալ կերպիւ եղաւ :

Ս. Բաթալիյ, պաշտօնէից նախագահ և արտաքին գործոց :

Ս. Բաթալիյ, արտաքին գործոց և սոսիալական խումբի մեծ ծովագետ :

Ս. Փալէօքի, հասարակաց շինութեց :

Ս. Փերիսի, ներքին գործոց :

Ս. Բաթալիյ Պոսթոմիսի, տրքուի կընքապահ և արգարուէ փոխանակ Բաթալիյի :

Ս. Բաթալիյ Չիլդրարի, Ելլիմից, փոխանակ Բաթալիյ Բաթալիյի :

Սոսիէ Բաթալիյին հասարակաց կըրթութեան ալ առ ժամանակեայ պաշտօնը ունի :

ԱՄԵՐԻԿԱ. Նիւ Իօրք 8 մայիս

Սիւնեալ Նահանգաց հասարակապետութեան նախագահ ընտրուէ ժամանակը մօտեցած է, ինչպէս որ արդէն ըսած եմք : Հաստահանուելու մէջ յայտնուած հակամիտութիւններուն նպաստով Սիւնեալ Չիլդրարի կողմակիցները բազմութիւ կ'երեւան, և նախագահութիւնը անոր յանձնուելը կը սպասուի :

Սիւնեալ Չիլդրարի որոշման յանձնուած թուովներուն մէջ, Նաթանի երկիրը երթալու նաւատորմով հրամանատարին տըրուած հրամանագիրը կը տեսնամք, ուսկից հասարակապետութեան ինչ նպատակաւ այս միջոցը բանեցընելը կը հասկըցուի :

Նաւատորմը բոլորովին խաղաղասիրական գիտաւորութեամբ Նաթանի պիտի երթայ,

այսինքն առեւտրական հաղորդակցութիւ հաստատել և մարդասիրական պարտաւորութիւնները կատարել տալ : որն որ ոչ թեղանօթ և ոչ ուրիշ զէնք բանեցընելու թոյլ կուտայ : Եթէ Նաթանի կայսրը սիրով ընդունելու ըլլայ Վերիկայի հասարակապետութեան առաջարկութիւնները, աղէկ չենք բռնութի պիտի չբանեցընեն : այլ համբերութեան պիտի ընեն : Վերիկայացոյ քաղցրութեամբ վարուելը անիւ առաջ մեր հրատարակած Նախագահի նամակէն կիմացուի, և աւելի յայտնի կերպիւ մարդասիրութեան յուսցընելու համար : Սիւնեալ Նահանգաց կառավարութիւնը ալեկոծութեամբ և նաւարկութիւն Վերիկայի ծովերը ընկած մէկ շտապ Նաթանիները իրենց երկիրը խրկեց յիշեալ նաւատորմով հրամանատարին հետ : Եթէ կայսրը այսչափ մարդասիրութեան և քաղցրութեան ու չգնելով իրեն երկիրներուն դուռ օտարականներուն քիչ մը բանալու չզիլանիսէ, չախաղանց խստասրտութիւնը պիտի ապացուցանէ :

ԱԶԳԱՅԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

Թիֆլիզէն եկած նամակներէն կ'իմանամք, որ այն կողմերը արմատաց աստիճան պահապանութեան, ուստի և անհման թանկութիւն կայ, և բնակիչները, մանաւանդ աղքատները, մեծ նեղութիւն կը կրեն : Բարեպաշտութեան ու մարդասիրութեան որ ճշմարտապէս բրիտանաց ազգերուն բնական առաքնութեանն են, այս առթիւ բարձր աստիճանի երեցաւ յիշեալ քաղաքի հայ հասարակութեան մէջ, որոնք նոյն առաքնութիւններէն շարժեալ ունեւորները չբաւորներուն օգնելու փութացել են : Կարօտ դերդաստաններուն յուսցալը շինուելով՝ անոնց պէտք եղած աղււր ծանր գնով ծախու կառնեն և աճան գնով կը բաժնեն, օրինակի աղաքաւորէ կամ աստիճան օխան երկու արծաթ րուպլի կառնուան և մէկ կուտան : Կայսրական առաւանդութեան թիւնը անչափ քովութեանց արժանի է : և մեծ պատիւ կընեն Թիֆլիզէ բարեպետ հայ հասարակութեան որովհետեւ առ հասարակ ընտանորեալ ազգաց մէջ աւելի մարդասիրութիւն կը գրուուի, կրնաք համարձակաբար ըսելու որ այս անգամ ըրածին (որն որ անոնց բարեպաշտութեանը առաջին օրինակն ալ է) իրենց ընտանորեալ վիճակի մէջ գտնուելուն ապացոյց մըն է : Ի հարկէ սրբազանագոյն Վաթիկիսիս ալ այս առթիւ մէջ բարի յորդորաբը և խրախուսը հայ ժողովրդաց բարեպաշտութեան մեքենայն շարժող շաքին (եթէ ասանկ խօսիլ կարելի է) եղած պիտի ըլլայ : Վասնորոյ վեհափառ Քահանայապետին ալ մեր յատուկ շնորհակալեաց հաւատարմութիւններ : Յիշուի մեծ միջնորդութիւն է ազգի մը երբոր իր մէկ մասին բարի վիճակ կ'իմանայ, և աւելի մեծ միջնորդութիւն կըլլայ երբոր նեղութեան մէջ ըլլալը ընկեն ետքը՝ սփոխանք և օգնութիւն գտնելու ալ կ'իմանայ, Իսլամական ժամանակ է որ Թիֆլիզի (ինչպէս Հայաստանի ուրիշ քանի մը քաղաքներու) մէջ արմատաց պահապանութիւնը կը լսենք, բայց ձեռքերնիս չէր երթար աւորուելը հրատարակելու, մանաւանդ կը յուսայինք և աներկիւս կըստատենք որ բարեպետ հասարակութիւնը իւր սովորական առաւանդութեան թիւնը պիտի հոգ տանի աղքատաց, և ուրախ եմք որ մեր յայտն աւանդութիւնը պարագայ չեղաւ, ինչպէս որ վերը յիշեցինք :

Այս տեղս ապերախութիւն կը համարեմք չիշատակելու, թէ յիշեալ երկիրներու բարեխնամ կառավարութիւնը, հասարակութեան թիւնը տեսնելով, բարեհաճեցաւ կայսերական տերութեան արմատաց համբարներ բանալու և աճան գնով պէտք ունեցողներուն վաճառելու : և յատկապէս հոգ կը տարուի որ աճան առեւտրները անգոսնելի ար-

